

Aztán dr. Vasey György botanikus a vörös fenyők megoszálásáról az Egyesült Államokban tartott egy felolvasást. Érdekes pont volt ebben, hogy a Rokey Mountain az a semleges terület, a melyen az Egyesült Államok keleti részének s a Pacific kitorcolásának vörös fenyői békés othont találnak.

Azután még különböző osztályok iratai terjesztettek elő, a melyek közt a canadai küldöttek jelentései említésre méltók.

A legközelebbi erdészeti kongresszus megtartásának helye felett hosszabb vita folyt. Előbb a végrehajtott bizottságra akarták bizni, hogy ez állapítsa meg a jövő évi gyűlés helyét. De a kongresszus bezárta előtt e kérdés még egy izben szőnyegre került és határozatba ment, hogy a jövő évi kongresszus Montrealban, Canadában fog megtartatni, az amerikai tudományos társaság nagy gyűlését követő héten.

Kétség kívül valamennyi küldött azzal a megnyugtató tudattal oszlott szét, hogy ha nem történt is meg minden a mit megtenni kellene, de legalább hatalmas erőfeszítés történt arra nézve, hogy a közvélemény tanulja meg az amerikai erdőket jobban megbecsülni.

Az erdészeti vegytan előadása érdekében.

Közli: Vadas Jenő, m. kir. közp. erdészjelölt.

„Állittassék az erdőakadémián egy külön erdővegytani tanszék, melynek tanára kizárólag az erdészetet illető kérdésekkel foglalkozzék, s melynek vezetője a magán tevékenység útján nem prosperálható, s ezért az állam részéről megindítandó erdészeti kísérletügy vezetését vigye, hogy nemcsak a tudomány, de főleg a gyakorlati gazdálkodás öntudatos fejlesztésére szükséges azon szakmunkák teljesíttessenek, melyeket mi helyettünk, és a mi részünkre senkisé is teljesített, s me-

lyekre szükségünk van, hogy erdeink organikus természetét megismerhessük.“ Ez egyike azon vezérelveknél, melyeket Bedő Albert „Az erdők az 1878-iki párisi kiállításon“ című értekezésében, erdeink jövedelmezőségének biztosítása végett elutasíthatlanná vált követelmény gyanánt felállított, s melynek teljesítésétől vagy elmulasztásától tette függővé azt, hogy „a magyar állam 15.9 millió hold erdejének fatermése után megkapja-e, vagy elveszítse azon tekintélyes, milliókra menő biztos jövedelmet, melyet itthon és a külföldnek favásárlásra utalt országaitól nyerhet“.

Midőn az erdészeti tudomány korszerű haladása oly nagyban kiszélesíté az erdőre vonatkozó ismereteinket, a nálunk még parlagon heverő „erdészeti vegytan“ kérdése először a fentiekkel lett érintve, s csupán a legutóbbi időben keltett oly érdeklődést, hogy nemcsak szakfőúrjaink figyelmét vonta magára, hanem fontossága a sajtóban, sőt a törvényhozás termében is kifejezést nyert.

A mint elismerjük azt, hogy Magyarország erdészete szervezetében az 1879. évi XXXI. t.-cz. megalkotásával korszerűt teremtő reform lételt biztosított az okszerű erdőkezelés elvére alapított, hazánk kulturai fejlődését előmozdító, s a nemzeti vagyonosodás hatalmas emeltyűjét képező gazdaságnak, ép úgy be kell látnunk, hogy a közfigyelem most már az erdészeti tudomány azon ágai felé kell hogy irányuljon, melyeknek alkalmazása az erdők megannyi kincseinek észszerű ki- és felhasználására vezet. A kihasználást illetőleg, hazánk erdőgazdaságának mai állása a szigoru takarékosági rendszer követését igényli, s ez feltételezi azt, hogy az erdő terményeinek felhasználása, értékesítése, a lehető legbelterjesebb módon, a legnagyobb jövedelem elérése céljából eszközöltessék. Ezen szempont volt az, mely a fennebb idézett vezérelv megalkotásához vezetett; ez az, mely bennünk azon

tudatot ébreszti, hogy az „erdészeti vegytan“ külön tanszékének felállítása által éppen azokhoz az ismeretekhez jutunk, melyek érvényesítésével az eddig értékteleneknek ismert, vagy legalább is értékesítésre érdemesnek nem méltatott erdőtermények okszerűen kihasználhatván, erdeink jövedelmének nem jelentéktelen mérvű fokozását elősegítendjük.

A ki tudja milyen fontos és a mostani viszonyok mellett majdnem nélkülözhetlen tényezője az erdők jövedelmezőségének, a mellékhasználatok után befolyó jövedelem : könnyen belátja, hogy mindazon ismeretek közül, melyekben a mellékhasználatoknak kellő kiaknázása nyilvánul, legfontosabb „az erdészeti vegytan“ ismerete. A selmeczi erdőakadémián a szerves vegytannak előadása a mai kor igényeinek, követelményeinek már nem felel meg, mert az általános ismereteken kívül nem —, vagy alig nyújt annyit, hogy azt a gyakorlatban kellően érvényesíthetnők, nem adja meg azt az alapot, melyre az erdésznek helyezkednie kell, hogy az erdőtermények organikus természetét megismerve, azok értékesítését lehetővé tegye. Ellenben a külföldi tanintézeteken az „erdészeti chemia“ egyike a legfontosabb tantárgyaknak, mert általa felismervén az erdőterményeiben rejlő kincseket, az iparnak oly fogyasztási cikkek szolgáltatathatók, melyek az erdők jövedelmét sokszorosán fokozzák.

Hogy ezen állítás, s általában az eddig mondottak általános érvényre emelkedjenek, vessünk egy pillantást az „alkalmazott erdészeti vegytan“ körébe.

A fa chemiai technológiája az alkalmazott erdészeti vegytanban, fontosságához mérten a legapróbb részletekig fordul elő, s kiterjed a nálunk is előadott fa impregnatio különféle nemeire, a különböző kezelési eljárásokra, a szükséges készítmények és azoknak hatására a fanedv irányában.

Ezen kérdés alapos és szorgos tanulmányozása, s az ez irányban teendő kísérletek kiváltképen a roppant terjedelmű s eddig alig értékesíthető bükkösökre nézve bir fölötte nagy fontossággal. Kiváló szépségű bükkfánk értéke kelendőségben rendkívül fogna nyerni, ha annak oleó impregnálása sikerülne, mely azt nemcsak vasuti talpfának, hanem folyadékok tartására hordónak is alkalmassá tehetné.

Itt találkozunk a faanyagának a papirgyártás számára való előkészítésével is, melyre nézve — ha tekintetbe vesszük, hogy ma már alig létezik papir, melynek tetemes része nem állana faanyagból — ennek fontossága bizonyításra nem szorul. Ezzel kapcsolatban előadatik a papiranyagának lugokkal való kezelése, a lugok további értékesítése, különböző savak előállítása stb. stb.

A terpetin, terpetinolaj, gyanta, colophonium termelése, azoknak chemiai tulajdonságai és előállítási módjai, száraz destillatio és szurokgyártás titkaival mind itt ismerkedünk meg a legbehatóbb, s a gyakorlatra fektetett szempontokból, s ha tekintetbe vesszük, hogy mi most a gyantaszappan, pecsétviasz gyártására amerikai colophoniumot hozatunk: hiszem, hogy a fentiek fontossága is mindinkább szembeötlőbb lesz.

A fa száraz destillatiója; faeczetgyártás, fakátrány, kreosot-gyártás; faszeszgyártás (methyl alkohol) Németországban oly hatalmas iparágat képez, mely az erdők jövedelmét milliókkal szaporítja. A faszesz (Holzgeist) a firniszgyártásnál ép ugy az alkohol denaturálásánál óriási kelendőségnek örvend, a mit mi eddig csak hírből ismerünk.

A gubacs, suska (knoppern), cserkéregtermelés, csersavtartalom (tannin) stb. vegyész oldaláról eddig oly keveset tudtunk, hogy ezek kellő értékesítéséről még alig

lehetett szó, bár az utóbbi időben e téren igen örvendetes mozgalom indult meg épen a kincstár nagyobb uradalmaiban, a hol, mint tudjuk, a lúczfenyő héjából kivont cseranyag szirup sűrűségű oldatban máris a világkereskedés tárgyává tétetett. S ezt csakis az „erdészeti chemia“ az utóbbi időben történt óriási fejlődésére lehet visszavezetni.

A vadgesztenye felhasználásával keményítő gyártásra, s általában a különféle erdei fák gyümölcsének értékesítésére mindezen chemia tanít. A *Rhus cotinus*, daczára, hogy a német technológusoknál „Ungarisches Fustikholz“ név alatt szerepel és sárga festésre igen keresett cikket képez, nálunk alig méltattatik figyelemre. Ugy szintén nem foglalkozik honunkban senki a külföldi kereskedők által igen keresett s jól fizetett vadalma- és körtefagyökér kérgének termelésével sem, mely feldolgozva „phloroglucin“ név alatt kerül kereskedésbe.

Az erdei bogyók (eper, áfonya stb.) conserválása ezeket hoz be a külföldön, s különösen a gombák conserválása pléhszelenczékben oly fontos iparág a francziáknál, hogy ez milliókkal gyarapítja a jövedelmet.

Miután az erdészeti vegytan fontosságát ezzel csak általános vonásokban, s mintegy eredményeiben igyekeztem feltüntetni, az e tárgy iránt érdeklődő olvasó figyelmén áll, hogy már ebből is oly következtetést vonjon le, mely erdőakadémiánkon az erdészeti vegytan külön önálló tanszékének felállítására szükségességét indokolja.

A legrégibb magyar erdészeti tárgyú mű.

Az ez év tavaszán Budapesten létesített könyvkiállítás intézőinek zárülésén Trefort Ágoston közoktatási minister ur többek közt ezeket mondá: „Tisztelt közönségünk tehát a kiállitásból következő tanokat vonhatná le magának: E kiállitásban látjuk, hogy a kultura Magyarországon és a magyar népnél nem 1867-ben, vagy 1848-ban, vagy gróf Széchenyi István „Hitelének“ megjelenése napján kezdődött, mert Magyarország már a középkorban s a renaissance idején az okcidentalis népek példájára törekedett előre haladni. Tény az, mely nagy erkölcsi jelentőséggel bír, mert a népek nemcsak a nap irományaiból, hanem multjokból is, valamint nemcsak az anyagi érdekekből, hanem erkölcsi és szellemi táplálékból is élnek“ stb.

Nagy öröömre szolgál, hogy e nagy horderejű szavak jelentőségét az erdészeti szak irodalmára vonatkozólag is kimutathatom, mert igen is, a magyar erdészeti irodalom is nem 1853., sem 1861-ben veszi kezdetét, mint eddig hittük, hanem igen is az 1656-dik esztendőben. Ezen tény nagy erkölcsi jelentőséggel bír, mert büszkén mutathatunk rá, hogy ime a sokak által gunyolt irodalomnak multja van, oly multja pedig, melynek harmadfélszázaddal ezelőtt megjelent első műve s a mostaniak közt bizonyára még sikerülni fog felfedezni egyes jelenségeit. E jelenségek kikutatása kell, hogy ambi-tióját képezze az erdészeti szak minden egyes hívének.

A könyvkiállítás alkalmával számos oly munka lett közszemlére kitéve, melyeket eddig a könyvtárak poros polczai őriztek, s melyeknek csak czimeit ismertük. A nagy fáradással létesített könyvkiállítás létrehozói ezért nagy köszönetet érdemeltek ki a magyar közönség részéről s én különösen

Csontos J. urnak tartozom nagy köszönettel, a kérdéses mű közelebbi áttekintés végett való szives átengedéseért.

A kiállításon általam látott, átnézett s jelenleg ismertető mű czime ismeretes volt rég időktől fogva, hiszen Bod Péter is megemlékezik róla, mondván: „Jeles szép elmés versekkel vagyon írva. Vad erdőnek szelid élő fája“. Utána Toldy Ferencz költészeti irodalom történetében s ujabban Szabó Károly *) említi meg. Minden szerzőnél csupán mint költemény van ismertetve, pedig tartalmáért főleg az erdészeti irodalom tarthat igényt arra, hogy magáénak mondhassa.

A mű czime következő:

„Az Fenyőfának hasznos voltáról és az Sendely tsinálóknak kellemetes és hasznos munkájokról való Historia. Melly szereztetett és mostan kibotsáttatott Oroszhegyi Mihály Deák által. An. 1655.“ A végén: „Nyomattatott 1656. esztendőben“.

Az egész művecske áll 6 negyedréti lapból. Külön czimlapja nincs s Szabó véleménye szerint nem is volt, hanem czime az első lap felső részét tölti be. Ugyancsak Szabó betűi, papirosa s nyomdai kiállítása után kétségtelenül Lőcsén nyomtatottnak tartja. Papirosa durva, sárgás. Betűi tisztán kivehetők s a mai nap használtattaktól csak a kivitel minősége által térnek el. Nyelvezete bár ósdi s laza mondatszerkezetű, mégis könnyen érthető, jó, magyaros s különösen műkifejezései helyesek. A munka az erdélyi nemzeti muzeum által lett kiállítva s mint unikum feltüntetve.

Szerzője Oroszhegyi Mihály Deák, ki magát művecskéje utolsó versében így mutatja be:

„Engemet Mihálynak az kik rá találak hínak most Zetelakán
Mint ez Historia elei mutatja az versfejek tájékán

Vagy az Oroszhegyit kérdezd és megtalálsz az Nagy Küküllő
partján.“

*) Szabó K. „Régi magyar Könyvtár“. 1879. 384. lap.

A versek fejében pedig áll Mikhael Eaennei? vagyis a művecske szerzőjének teljes neve lenne Oroszhegyi Enei? Mihály. Élt pedig Erdélyben Zetelakán, a mint maga mondja.

„Ez hely közel nagyon hideg Hargitához az mely jó eleve téli hamvakat hoz, közel vannak pedig az Fenyőfák ahhoz, Gyirgyó edgyik felől szomszéd az faluhoz.“

A művecske tulajdonképen költemény, a mint azt eddigi ismertetői is mind ki is tüntették. Nagyobb része folyón van írva s csak verseknek megfelelő részekre szaggatva, melyekben az ütemességnek, vagy dallamosságnak bizonyos nyoma van, sőt még az egyes versek soraiban rímeket találunk. A végén azonban költeménye valódi versekben van írva. Költeménye — mely tehát csak részben s annyiban az, hogy inkább költőileg, mint szakszerűleg fogja fel tárgyát — a fenyőfa hasznát emeli ki, s a zsindeycsinálók foglalkozását dicsőíti. Tárnya tehát határozottan komoly s inkább oktató mint mulattató. Szép köntösbe öltöztetve ismerteti meg a komolyt, a hasznost. Hogy azonban kitüzött célját elérhesse, a fenyőfa hasznos voltát s a zsindeycsinálók kellemetes életét óhajtván dicsőíteni, kell, hogy a fenyőfának értékét kiemelje a többi fák felett, s kell egyszersmind a zsindeycsinálás módját előadni. Ránk erdészekre nézve — ha szabad e kitételrel élnem — épen az utóbbi említett előadása miatt érdekes és értékes. Valóban költeménynek gyarlónak kell tartanunk, de tartalma miatt fontosságot tulajdonítunk annak. Ép tartalmánál fogva tartom az erdészeti irodalomba sorolandónak is, ugyancsak e miatt is éltem a kitételrel, a „legrégebb magyar erdészeti mű“, csekély tájékozottságom szerint ugyanis ezen évszámnál korábbi időben megjelent erdészeti mű nincs említve az irodalomban.

Nem fog talán ennél fogva érdektelen lenni erdészeti közönségünkre, ha a mű tartalmát röviden ismertetni fogom.

Czimében kitűzött feladatának megfelelőleg, két részre oszlik, az elsőben dicséri a fenyőfát nagy hasznáért, a másodikban a zszindelykészítés kellemetességét emeli ki.

Bevezető soraiban a szakirodalom elhagyottságát emeli ki, mondván : „Minden rendek látván miként munkálkodnak hivatalyok szerént dolgokban eljárnak de tsak az Poeták semmit nem újtnak, az fák hasznáról semmit is nem irnak“.

Ezen bajon óhajtván segíteni, következőleg folytatja : „Im én elővészem kis papyrosomat, az után keresem elapatt tentámat és beléje mártom megszáradt pennámat az Fákról szállani készitem Musámat“.

De mielőtt erre által menne, szükségesnek tartja czélját és feladatát körvonalozni ekkép : „A felett tzelomban irok tsak az Fákról, az kit nevezek szöllok tsak mind arról, és épületeinek nagy sok hasznairól az kik ezt művelik azután azokról“.

Általmenvén feladata első részének tárgyalására, folytatja : „Ez szerint az Fák is noha nagy sok félék, kikben az elmémmel nagy sok hasznot lelek, némellyeknek vagyon kedves szép gyümöltsők, némellyeknek penig hasznos épületek.

Az ő mivoltokat midőn meggondolom, hasznát némellyeknek gyakran tapasztalom, de ha mindeniket ugyan megvizsgálom, nem utolsónak az Fenyő-fát találom.“

Hogy pedig a fenyőfát kiemelje, elmondja, hogy bár tartósak a „Libanus“ fái, a „Sidoság“ közt levő „Cedrusok“, a „kedves és szép Laurus“, „zöld Cipros és Borostyán“, a „Mandola“ fák, „Citromok“, „azok is mostan abban maradjanak“.

S ezzel által megy tulajdonképeni tárgyára, a fenyőfa dicsőítésére és hasznának bizonyítására.

„Járulj elő mostan te kedves Fenyő-fa, kinek itt mi köztünk már nem lehet mássa, mert tsak egy ház is nints itt köztünk fundálva, ki abból nem volna rakva és padólva.“

Ezután részletesen pontonként elősorolja a fenyőfák sokoldalú alkalmazását, u. m. a fedeleknél, mert „noha némellyiket tseréppel is raknak, de még az alá is Fenyő fát furdalnak“; a kőmives a házat csak az „szarvazásig kőből felállítja“; továbbá templomtornyokat, templom mennyezeteknél, prédikáló széknél, Isten oltáránál, Pohárszéknél; „Fenyőfa az asztal az kin az kenyered, midőn elfogatód ebédedre étked, Fenyőfára tészed akkor egyik feled, hogy ne függjön éppen fenn állásban tested“; azután kopjául, ajtóul, ágyul, padlóul, „sendelyül“, „tsürül“, ládacskaul, rudakul, „böltsőül“, mert „Fenyő fából böltsőt tsináltatz az átsal s abban rengetted gyakran az dajkával,“ végre pedig „szegény ember étkét tálból ha meg eszi, hogy osztán meg mossa viszont elő veszi, Fenyő fa tálásba az tálat fel téski s Fenyőfa fogasba az kalánt függeszti“.

Minden tárgynál pedig példálódva hozza fel az alkalmazást, úgy a mint a bemutatott versecskékben olvasható. Ezután pihenőt tartva, ismétli a dicsőítést, s tovább sorolja fel alkalmazásának módjait ekkép :

„Mi lehetne mássa hát az Fenyőfának, mennyi haszna vagyon tsak az forgátsának, az Sendely tsinálók mellyet le faragnak, osztán hogy Sendelynek aprón hasogatnak.

Fenyő-fában kezded eleit éltednek, hogy böltsőt tsinálnak abból testetskédnek, abban is végezed végét életednek, mert sellyét tsinálnak abból holt testednek.“

Ebből készülnek a „Muzsika szerszámok, édesdeden Zengő Virgyniák s Cimbalmok“, a szita kérge, a szakáts tábla.

Eltelvén ennyi sok mindenféle alkalmazás felett, kifakad, hogy :

„Amaz hitván Som fát olly nagyra bötölik, hogy még az Birák is kezekbe viselik, még némelyek végít ugyan meg zeméllik, az szegény Fenyő fát tsak semminek vélik.“

Hogy pedig a fenyőfa hasznát kellőkép kiemelje, még ismét visszatér arra :

„Az Urak konyhájára ha kukrejtet főznek, mellyet tehén husból szakátsok készítenek, egy kis Fenyőmagot ha belé nem téznek, nem mondhatják még azt igazán kükrejtnek.“

Kiemeli továbbá, hogy belőlök készül a fenyőszurok, alattuk terem a gomba, köztök a málna; dicséretökre hozza fel azt is, hogy zöld ruhájokat soha le nem vetik s végre, hogy az árnyékuk is kedves.

Eltelvén ennyi sok minden előnytől s használhatóságtól, véleményét mond a fenyőfának a többi fák közti helyzetéről.

„Titulussát azért im ezt adom annak, Mivel malommester átsoknak hadnagyok, szárnyas madaraknak az Solyom az urok, az fene vadaknak Oroszlány királyok, az Fáknak Fenyő fa legyen a Tsászárok.“

Ezzel végezi az első részt, a második részben a zsendély-készítés kellemetességeit emeli ki, legyen szabad e részt egyes kihagyásokkal az eredeti szerint adni. „De hallyuk meg immár kik ez által élnek, alkotmámak valót kik ebből készítenek, melly nagy erős munkát magokra felvésznek, ki hasznokra vagyon minden miveseknek. Ennek mivelése jobb részt két karban áll, edgyik mivelője ennek Sendelyt tsinál, az másik peniglen deszka metszésben áll, ez nem igen hasznosb edgyik, az másiknál.

Nem szükség ám ehhez faragó kés s horony, az mellé Fűrész kit szükség jól meg vony s nagy rodálló Fejsze kinek éle vékony, hogy az Fenyő fában légyen haladékony.*)

De melly szörnyü bajjal lelik fel az fáját, Sendely tsinálásnak kik felvészik baját, meg kerülük sokszor az Sik-aszó tájat, mig az Fenyő fáknak fel lelik az javát.

*) E pont első szója értelemzavaró, s azt hiszem tévedésből került oda.

Midőn sok járással azokat fel találják, rodaló fejszével azután levágják, az héjat el hántván nagy bajjal el róják, vonó marhájokon viz mellé vontatják.

Az Ég csatornája mikoron megindul és az föld színére nagy sok eső le hull, az Küküllő akkor erősen megújúl, az Sendely tsináló ottan hamar fordul.

Tsudálkozhatnának kik ezeket látnák, mikor az sok fákat az árvizbe hányják, melly veszedelemre ő magokat adgyák, kik az Fenyőfákat zizen alá hozzák.

Im ily részletességgel s szakértelemmel írja le a zsendely-készítő munkáját. Leírásával meg lehetünk elégedve, mert a hűséget attól elvitatni nem lehet.

De hogy a zsendelykészítők fáradalma jutalmazva legyen, ekként folytatja :

„Ne mondgyad hát kérlek ez munkát semminek, ki árnyéka alatt ülsz ez hasznos műnek, az Sendely tsinálót ne tarts legkisebbnek, hanem inkább ezért adgy hálát Istennek.“

„Ne mondgya bár senki az Sendelyt drágának, ha abban nyoltz százat egy forintért adnak, a melyre nyoltzával helyében alkuszna, mert lásd ki sok bajjal ehez hozzá jutnak.“

Ezen ár rendkívül csekélynek mondható, mert Thallóczy Lajos egyetemi magán tanár szives közlése szerint az 1655-ben Erdélyben használt forint mai értékben 65—66 krt ért, de négy annyit lehetett rajta venni mint most. A zsendely ezrének mai ára 5—8 frt, a különböző vidék s minőség szerint, vagyis 800 drb 4—6 frt 40 kr, így tehát az akkori ár tizszerte alacsonyabb volt a mai árnál. S még ezen alacsony árat is drágálhatták, mert a következő versben kifakad :

„Sőt minden én velem ezt oltsónak mondgya, ha ki peniglen ezt nyoltzával drágállya, házát fedél nélkül egy télen próbállya s fogadom tavasszal meg oltsollya.“

Hogy pedig ezen ár nagyságát is kimentse, felhossa a következő körülményt :

„Mert még az Béres is az ki azt hornyollya az főtt ét-
ket kétszer napjába meg várja, az flestekemet is gyakran meg
kivannya, még az osonnát is ritkán hátra hadgya.“

De meglegegedvén már az eddig mondottakat, végezni
készül és pedig :

„Ez vers arról mostan elég légyen ítéletét ezért senki
rám ne tégyen, hazugságot irtam olytat ne is vélyen söt ez
mind igazság bár olytat reményeljen.“

Ennyiből áll a tulajdonképeni mű, az ezután következő
részekben saját személyével s művével foglalkozik. Kiváltképen
pedig műve megírásáért óhajt jutalmat venni, a midőn imígyen
beszél.

„Jó Sendely tsinálók lám megditsérélek, a töb mivese-
ken hátol nem tevélek, söt ez munkátokért földig emelélek,
ne feledkezzetek tū is rólam kérlek.

De mindnyájan, kik itt Zetelakán laktok, az Sendely
tsinálást kik gyakorollyátok, vagy száz száz Sendellyel meg-
látogassatok, azt jó kedvvel vészem toletok ha adtok.“

Ezen kívánságát még elég kedélyesnek tarthatnám, mind-
amellet, hogy kissé szokatlan. De már azt, hogy e kívánságát
nem teljesítők ellen fenyegetéssel él, kevésbé tudom méltá-
nyolni. Némileg azonban ezért is köszönettel tartozunk neki,
mert ránk származtatá az erdésznek rossz kívánságát, mond-
hatnám káromlását azok ellen, kik neki nem tetsző dolgot
mivelnek az erdőben. A káromlás következőkép szól :

„Ha ki penig Sendelyt adni nem akarna s az Fenyőbe
menne, törjék az Szána, a Fejszójének is szakadjon el nyaka,
s az Fenyőfa lomja hulljon az nyakába.“

Ennél rosszabbat erdőbe járó embernek bizony alig is
kivánhatna. S ezzel bevégzi művét. Ugy látszik azonban, hogy

nehezen tud elválni attól, mert „Conclusio“ czim alatt még egy befejező költeményt közöl, melyből különösen e következő versszakot tartom kiemelendőnek :

„Oh drágalátos hely, ki ily fákat nevel, az emberek hasznokra,
Kit az poeták is, ditsirnek, Musák is áldást kérnek azokra
Tőlem is áldott légy, Fenyő-fás völgy és hegy ne meny szél-vész
azokra.“

Ezen „Conclusio“-val a művet teljesen befejezettnek mondhatjuk. Ő azonban még mindig nyugtalan, s egy intést tart szükségesnek a vevőkhöz „Intés, vagy edgynehány Versetske az Vevő Személyekhez“.

Ebben a versecskében kéri a könyvvevőket: vegyék, olvassák munkáját, mert „jobb ily dolgon tölteni idődet, Hogy nem mint száradon csapdosni a legyet, Vagy másban egyebben farasztani az testet, melly háborittya az szivet és lelket.“ A könyv hasznosságáról meggyőződhetik bárki — mondja egy következő versében — csak érje szabadban záporosó. Végre pedig ismétli kérését, mondván :

„Jó akaró Uram hát ez könyvet meg vedd,
Ha az szép ujságra vagyon ugyan kedved,
Ha által olvasod tudom meg szereted,
Hasznát Fenyőfának meg mutatya néked.“

Az ismertetett mű, illetve költemény, a 17. század szokásaihoz mérten mindenféle sallanggal el van látva, de e sallangok közt könnyen rátalálhatni arra, a mi bennünket szakembereket érdekelhet. Ki kell emelnem különösen azt, hogy a fenyőfa akkori alkalmazásáról teljes tájékozással bir, továbbá, hogy a zszindelykészítés módjával is tisztában volt, s csak sajnálnunk lehet, hogy azt részletesebben nem írja le. De leírása, műkifejezései, egyes adatai, vonatkozásai így is érdekel birhatnak ránk.

Különösen műkifejezéseire kívánom felhíni erdészeti közönségünk figyelmét, mert azok tényleg oly magyarosak, hogy most is alig alkothatnánk azoknál jobbakat.

Oroszhegyi Mihály deák e munkája által oly embernek bizonyult be, ki a mellett, hogy a költői tollat forgatta legyen, bizonyára az erdők iránt a fogékony kebel érdeklődésével birt, ha ugyan hivatásánál fogva is nem azokkal foglalkozott.

Elmondhatjuk, hogy műve megírása által nem végzett felesleges munkát, mert abban megismertetett bennünket legalább némileg az erdészeti ügy akkori állásával.

Vajha sikerülne nekem is elmondani, hogy e mű megismertetésével nem végeztem felesleges munkát. Örvidenek, ha megismertetésem a szakközönség szives érdeklődésével találkozónék s kívánom, hogy harmadfél százados erdészeti irodalmunk a mainál is virágzóbb korát mi hamarább érje el.

Diets Sándor.

Lapszemle.

(Hgy.) „Két külföldi cserzőanyag“ czim alatt olvassuk a „Zeitschrift für Forst- und Jagdwesen“ f. é. VIII. füzetében, hogy legujabb időben a német bõrgyárosok a katehu és vadgesztenye kivonatot is nagyobb mérvben használják bõrgyártásra. Dr. C. Counciler ezen két cserzőanyagot vegyelemezvén, kísérleteiből kiderült, hogy a katehu 40·85, a gesztenyekivonat pedig 26·49 százalék cseranyagot tartalmaz. 100 klg. katehu ára 66 márka, ugyanennyi gesztenyekivonat ára pedig 46 márka, e szerint 1 klgr. tiszta cseranyag katehu alakjában 1·61. ugyanennyi gesztenyekivonat alakjában pedig 1·74 márkába kerül, 100 klg. jó, légszáraz, 10 százalék csertartalommal bíró cserkéreg Németországban jelenleg 12 márkáért kapható, és így 1 klg. cseranyag cserkéreg alakjában 1·20 márkába kerül.

Ezen adatokból dr. C. Counciler azt a következtetést vonja, hogy habár a cserkéreg nagyobb tömegénél fogva, több szállítási költséget igényel, mindazonáltal tekintettel arra, hogy a cserkéregből nyert cseranyag olcsóbb, és az ennek használatával készített bõr minőségére nézve sokkal jobb, mintha katehu- vagy gesztenyekivonatot